

Chimamanda Ngozi Adichie

LJUBA IJEWELE

*Feministični manifest
v petnajstih predlogih*

Chimamanda Ngozi Adichie

LJUBA IJEWELE

*Feministični manifest
v petnajstih predlogih*

Prevedla Špela Vodopivec

Ljubljana 2022

Chimamanda Ngozi Adichie
LJUBA IJEWELE
Feministični manifest v petnajstih predlogih

DEAR IJEWELE,
or
A Feminist Manifesto in Fifteen Suggestions

© 2016, 2017 by Chimamanda Ngozi Adichie.
All rights reserved.

© za Slovenijo UMco, 2022. Vse pravice pridržane.

Prevod: Špela Vodopivec

Izdajatelj in založnik: UMco, d. d.,
zbirka Angažirano

Odgovorni urednik: Samo Rugelj
Knjigo uredili: Renate Rugelj in Tanja Božič
Jezikovni pregled: Mira Turk Škraba
Oblikovanje ovitka in postavitev: Aleš Cimprič
Slika na naslovnici: Depositphotos
Tisk: Primitus, d. o. o.
Naklada: 400 izvodov, 1. natis
Ljubljana 2022

V okviru določil Zakona o avtorski in sorodnih pravicah so brez pisnega dovoljenja založbe prepovedani reproduciranje, distribuiranje, javna priobčitev, predelava ali druga uporaba tega avtorskega dela ali njegovih delov v kakršnem koli obsegu ali postopku, v številni fotokopiranje, tiskanje in shranjevanje v elektronski obliki.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

141.72
305-055.2
1:62

ADICHIE, Chimamanda Ngozi, 1977-
Ljuba Ijeaweale : feministični manifest v petnajstih predlogih /
Chimamanda Ngozi Adichie ; prevedla Špela Vodopivec. - 1. natis. -
Ljubljana : UMco, 2022. - (Zbirka Angažirano)

Prevod dela: Dear Ijeaweale, or A feminist manifesto in fifteen suggestions
ISBN 978-961-7136-15-9
COBISS.SI-ID 81385987

Za Uju Egonu.

In za mojo sestrico Ogechukwu Ikemelu.

Z vso ljubeznijo.

Chimamanda Ngozi Adichie

LJUBA IJEWELE

*Feministični manifest
v petnajstih predlogih*

Uvod

Pred nekaj leti me je prijateljica iz otroštva, ki je zrasla v sijajno, močno in ljubeznivo žensko, vprašala, kako naj vzgoji svojo hčerko v feministko. Moja prva misel je bila, da ne vem.

Naloga se mi je zdela prevelik zalogaj.

O feminizmu sem govorila javno, zato je morda dobila občutek, da sem strokovnjakinja na tem področju. V preteklosti sem tudi pomagala skrbeti za dojenčke ljudi, ki so mi blizu. Bila sem varuška in pomagala sem pri vzgoji svojih nečakov in nečakinj. Veliko sem opazovala in poslušala, še več razmišljala.

Sklenila sem, da bom prijateljici odgovorila v pismu. Hotela sem ji napisati iskren in praktičen odgovor, ki bi služil tudi kot nekakšen zemljevid mojega feminističnega razmišljanja. Knjiga pred vami je različica

tega pisma, spremenila sem le nekatere podrobnosti.

Zdaj, ko sem tudi sama postala mama čudoviti dojenčici, sem dojela, kako lahko je deliti nasvete o vzgoji, če se sam ne soočaš z vso kompleksno resničnostjo starševstva.

Kljub temu je po mojem moralno nujno, da se iskreno pogovarjamo o drugačni vzgoji otrok in prizadevanjih za oblikovanje lepšega sveta za ženske in moške.

Prijateljica mi je poslala odgovor, da se bo »potrudila« slediti mojim predlogom.

In zdaj, ko jih kot mama berem znova, sem odločena, da se bom potrudila tudi jaz.

Ljuba Ijeawe,

kakšna radost. In kako lepo ime – Chizalum Adaora. Prečudovita je. Stara je komaj en teden, pa se že vidi, da je radovedna. Pripeljala si človeško bitje v ta svet in to je veličastno. »Čestitam« je kar preblaga beseda ob takem dogodku.

Ob tvojem sporočilu sem zajokala. Saj veš, da sem včasih prav trapasto čustvena. Vedi, da sem tvoje vprašanje – kako jo vzgojiti v feminističnem duhu – vzela zelo resno. In razumem, kaj misliš, ko praviš, da ne veš, kakšen bi moral biti feministični odziv na življenjske situacije. Zame je feminizem vedno povezan s kontekstom. Nimam železnega pravila; še najbolj podobni formuli sta moji »feministični orodji« in začela bi kar z njima.

Prvo orodje je tvoje osnovno vodilo, tvoje trdno prepričanje, ki je tvoje izhodišče. Katero je tvoje osnovno vodilo?

Tvoje feministično osnovno vodilo bi se moralo glasiti: Pomembna sem. Pomembna sem toliko kot drugi. Nič »če«. Nič »dokler«. Pomembna sem toliko kot drugi. Pika.

Drugo orodje je vprašanje: Bi dobili enak rezultat, če bi obrnili zgodbo?

Na primer, mnogi so prepričani, da je pravi feministični odziv ženske na moževo nezvestobo ta, da ga zapusti. Sama menim, da je tudi odločitev ženske, da ostane, lahko feministična, odvisno pač od konteksta. Če bi Chudi spal z drugo žensko in bi mu ti odpustila, se vprašajmo, ali bi veljalo enako, če bi ti spala z drugim moškim. Če je odgovor pritrdilen, potem je tvoja odločitev, da mu odpustiš, lahko feministična izbira, ker je ne oblikuje ideja o neenakosti spolov. Na žalost bi bil v večini zakonskih zvez odgovor na tako vprašanje pogosto odklonilen, razlog pa bi slonel na absurdni ideji, da so moški pač moški, kar pomeni, da zanje velja precej nižje merilo.

Imam nekaj predlogov za vzgojo tvoje Chizalum. Toda vedi, da bo deklica morda postala drugačna, kot upaš, tudi če boš storila vse, kar predlagam. Včasih gre življenje pač po svoje. Pomembno je, da se potrudiš.

Vedno in predvsem pa zaupaj svojemu občutku, saj te bo vodila ljubezen do tvojega otroka.

Tukaj so moji predlogi.

PRVI PREDLOG

Bodi celovit človek. Materinstvo je čudovito darilo, a naj to ne bo edina stvar, ki te določa. Bodi celovita oseba. To bo koristilo tudi tvojemu otroku. Ameriška novinarska pionirka Marlene Sanders, prva ženska, ki je med vojno poročala iz Vietnama (bila je tudi mati sinu), je nekoč ponudila nasvet mlajši novinarki: »Nikoli se ne opravičuj, ker delaš. Rada imaš svoje delo in to je pomembno darilo tvojemu otroku.«

V njenem nasvetu vidim veliko modrost in zelo me gane. Niti ni treba, da imaš rada svojo službo; pomembno je že to, kaj ti služba prinese kot osebi – samozavest in samopolnitev, ki prideta z delom in služenjem svojega denarja.

Ne preseneča me, da tvoja svakinja pravi, da bi morala biti »tradicionalna« mama in ostati doma, saj Chudi lahko preživlja družino s svojo plačo. Ljudje selektivno uporabljajo tradicijo, da upravičijo karsibodi. Povej ji, da je v resnici družina z dvema dohodkoma prava igbojska tradicija, saj so pri nas matere kmetovale in trgovale že pod britanskim kolonializmom, v nekaterih delih jugovzhodne Nigerije (t. i. Igboland, op. prev.) pa so se s trgovino ukvarjale izključno ženske. Svakinja bi to vedela, če ji branje knjig ne bi bila taka španska vas. Okej, s tole sarkastično pripombo sem te hotela razvedriti. Vem, da te jezi – in prav je tako –, vendar bo najbolje, da se ne meniš zanjo. Prav vsak bo imel svoje mnenje o tem, kako bi morala ravnati, toda najvažnejše je, kaj bi ti rada zase, ne kaj bi drugi radi, da bi si želela. Prosim, otresi se ideje, da se materinstvo in delo izključujeta.

Ko sva midve odraščali, sta bili najini mami redno zaposleni, pa sva zrasli čisto v redu – vsaj ti si, zame še ni rečeno.

V prihajajočih tednih zgodnjega materinstva bodi ljubezniva do sebe. Prosi za pomoč. Pričakuj, da ti pomagajo. Superženske ni. Pri starševstvu sta pomembni vaja – in

ljubezen. (Želim pa si, da »starša« ne bi spremenili v glagol, kar je po mojem mnenju jedro globalnega srednjerazrednega fenomena, ki kaže, da je »starševstvo« en sam neskončen, mučen občutek krivde.)

Dovoli si spodleteti. Ni rečeno, da bo novopečena mamica znala potolažiti jokajoče dete. Ne misli, da moraš vedeti in znati vse. Preberi kakšno knjigo, poišči informacije na spletu, vprašaj za nasvet starejše starše ali preprosto tipaje poskusi sama. Predvsem pa neguj svojo celovitost. Vzemi si čas zase. Poskrbi za svoje potrebe.

In prosim ne misli, da moraš vse opraviti sama. Naša kultura povzdiguje idejo o ženskah, ki »zmorejo vse same«, ne podvomi pa o osnovnem vodilu te ideje. Ne zanimajo me razprave o tem, kako ženske zmorejo vse same, ker takšna razprava predpostavlja, da je skrb za otroke in gospodinjstvo izključno domena žensk, čemur sama odločno odkimavam. Gospodinjsko delo in skrb za otroke bi morala biti spolno nevtralna, in ni se treba vprašati, ali ženska zmore vse sama, temveč to, kako najbolje podpreti starše, da si bosta mama in oče razdelila službene in domače naloge.

DRUGI PREDLOG

Razdelita si delo. Se spomniš, kako so nas v osnovni šoli učili, da je glagol beseda, ki izraža dejanje? No, oče je ravno tako glagol kot mati. Chudi bi moral delati vse, kar mu biologija dopušča – se pravi vse, razen dojeti. Včasih so tudi matere sokrive za zmanjševanje očetovske vloge. Mogoče misliš, da je Chudi ne bo okopal točno tako, kot si želiš, ali da ji ne bo obrisal ritke tako perfektno kot ti. Pa kaj potem? Kaj je najhujše, kar se lahko zgodi? Ne bo zato umrla v njegovih rokah. Resno ti pravim. Rad jo ima. Za dojenčico je dobro, da tudi oče skrbi zanjo. Torej poglej stran, obrzdaj svoj perfekcionizem in umiri svoj družbeno pogojeni občutek dolžnosti. Razdelita si skrb za otroka enakovredno.